

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «Ковельський промислово-економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів освітньо-професійного ступеня
фаховий молодший бакалавр усіх спеціальностей
денної форми здобуття освіти

Ковель 2025

ЗМІСТ

Практичне заняття № 1. Визначення показників ефективності використання ресурсів виробництва	3
Практичне заняття № 2. Оцінка еластичності попиту і пропозиції за ціною для конкретного товару	6
Практичне заняття № 3. Оцінка структури витрат та ціни продукту	9
Практичне заняття № 4. Обчислення показників системи національних рахунків	13
Практичне заняття № 5. Оцінка показників безробіття	16
Рекомендована література	19

Практичне заняття №1

Тема. Визначення показників ефективності використання ресурсів виробництва

Мета заняття. Навчитися визначати зміни ефективності виробництва залежно від змін основних показників використання виробничих ресурсів.

Завдання 1

Два робітники-токарі виготовляють партію деталей. На виробництва однієї деталі перший робітник витрачає **А** хвилин, другий робітник – **Б** хвилин. Робоча зміна робітників триває 8 годин. Визначити: 1) продуктивність праці кожного робітника за годину; 2) продуктивність праці кожного робітника за робочу зміну.

Варіант	1	2	3	4	5
А	12	8	10	5	15
Б	15	5	12	8	10

Завдання 2

Дві бригади працівників збирають на фермі яблука. Перша бригада складається з **А** осіб, друга бригада – з **Б** осіб. Перша бригада за день зібрала **В** тони яблук, друга бригада – **Г** тон яблук. Визначити трудомісткість та продуктивність праці працівників бригади. Працівники якої бригади працюють більш ефективно?

Варіант	1	2	3	4	5
А	10	12	14	15	16
Б	11	15	12	14	18
В	20	25	35	40	50
Г	25	35	32	35	68

Завдання 3

Хлібопекарське підприємство закупило дві печі для випікання хліба. Перша піч коштує **А** тис. грн, друга піч – **Б** тис. грн. Продуктивність першої печі становить **В** хлібин за місяць, другої печі – **Г** хлібин за місяць. Ціна однієї хлібини становить **Д** грн. Визначити капіталомісткість та капіталовіддачу виробництва хліба. Яка піч працює більш ефективно?

Варіант	1	2	3	4	5
А	200	210	240	280	320
Б	150	260	210	320	270
В	1000	1200	1400	1400	1500
Г	8500	1250	1100	1900	1400
Д	21	22	23	24	25

Завдання 4

Хлібопекарське підприємство випікає та продає два сорти хліба: «Козацький» та «Столичний». «Козацький» хліб коштує **А** грн, «Столичний» - **Б** грн. Вартість сировини (борошно, дріжджі, сіль, олія тощо) для випікання хліба «Козацький» становить **В** грн, для випікання хліба «Столичний» - **Г** грн. Визначити

матеріаломісткість та матеріаловіддачу випікання кожного виду хліба. Випікання якого сорту хліба є більш ефективним?

Варіант	1	2	3	4	5
А	26	28	30	32	34
Б	28	25	34	29	32
В	14	15	16	18	20
Г	16	14	19	16	17

Приклади виконання завдань

Завдання 1

Два робітники-токарі виготовляють партію деталей. На виробництва однієї деталі перший робітник витрачає 5 хвилин, другий робітник – 6 хвилин. Робоча зміна робітників триває 8 годин. Визначити: 1) продуктивність праці кожного робітника за годину; 2) продуктивність праці кожного робітника за робочу зміну.

Розв'язок

- Визначаємо продуктивність праці робітника за годину:
 1 робітник: $60/5 \text{ хв.} = 12 \text{ деталей}$;
 2 робітник: $60/6 \text{ хв.} = 10 \text{ деталей}$.
- Визначаємо продуктивність праці робітника за робочу зміну:
 1 робітник: $12 \text{ деталей} \times 8 \text{ год.} = 96 \text{ деталей}$;
 2 робітник: $10 \text{ деталей} \times 8 \text{ год.} = 80 \text{ деталей}$.

Відповідь: продуктивність праці робітників за годину: 1 робітник – 12 деталей, 2 робітник – 10 деталей. Продуктивність праці робітників за зміну: 1 робітник – 96 деталей, 2 робітник – 80 деталей.

Завдання 2

Дві бригади працівників збирають на фермі яблука. Перша бригада складається з 8 осіб, друга бригада – з 6 осіб. Перша бригада за день збрала 4 тони яблук, друга бригада – 3,5 тон яблук. Визначити трудомісткість та продуктивність праці працівників бригади. Працівники якої бригади працюють більш ефективно?

Розв'язок

- Визначаємо трудомісткість:

$$\text{Трудомісткість} = \frac{\text{Кількість працівників}}{\text{Обсяг продукції}}$$

1 бригада: $\text{Трудомісткість} = \frac{8}{4} = 2 \text{ чол/тону}$

1 бригада: $\text{Трудомісткість} = \frac{6}{3,5} = 1,71 \text{ чол/тону}$

- Визначаємо продуктивність праці:

$$\text{Продуктивність праці} = \frac{\text{Обсяг продукції}}{\text{Кількість працівників}}$$

1 бригада: $\text{Продуктивність праці} = \frac{4}{8} = 0,5 \text{ тон/чол}$

2 бригада: $\text{Продуктивність праці} = \frac{3,5}{6} = 0,58 \text{ тон/чол}$

Висновок. Оскільки у 2 бригади менша трудомісткість та більша продуктивність праці, вона працює більш ефективно.

Завдання 3

Хлібопекарське підприємство закупило дві печі для випікання хліба. Перша піч коштує 240 тис. грн, друга піч – 170 тис. грн. Продуктивність першої печі становить 1100 хлібин за місяць, другої печі – 400 хлібин за місяць. Ціна однієї хлібини становить 20 грн. Визначити капіталомісткість та капіталовіддачу виробництва хліба. Яка піч працює більш ефективно?

Розв'язок

1. Визначаємо капіталомісткість:

$$\text{Капіталомісткість} = \frac{\text{Затрати капіталу}}{\text{Вартість виготовленої продукції}}$$

$$1 \text{ піч:} \quad \text{Капіталомісткість} = \frac{240000}{1100 \times 20} = 10,9$$

$$2 \text{ піч:} \quad \text{Капіталомісткість} = \frac{170000}{400 \times 20} = 21,3$$

2. Визначаємо капіталовіддачу.

$$\text{Капіталовіддача} = \frac{\text{Вартість виготовленої продукції}}{\text{Затрати капіталу}}$$

$$1 \text{ піч:} \quad \text{Капіталовіддача} = \frac{1100 \times 20}{240000} = 0,09$$

$$2 \text{ піч:} \quad \text{Капіталовіддача} = \frac{400 \times 20}{170000} = 0,05$$

Висновок. Оскільки у 1 печі менший показник капіталомісткості та більший показник капіталовіддачі, то вона працює більш ефективно.

Завдання 4

Хлібопекарське підприємство випікає та продає два сорти хліба: «Козацький» та «Столичний». «Козацький» хліб коштує 25 грн, «Столичний» - 32 грн. Вартість сировини (борошно, дріжджі, сіль, олія тощо) для випікання хліба «Козацький» становить 12 грн, для випікання хліба «Столичний» - 18 грн. Визначити матеріаломісткість та матеріаловіддачу випікання кожного виду хліба. Випікання якого сорту хліба є більш ефективним?

Розв'язок

1. Визначаємо матеріаломісткість:

$$\text{Матеріаломісткість} = \frac{\text{Затрати матеріалів}}{\text{Вартість виготовленої продукції}}$$

$$\text{Хліб «Козацький»}: \quad \text{Матеріаломісткість} = \frac{12}{25} = 0,48$$

$$\text{Хліб «Столичний»}: \quad \text{Матеріаломісткість} = \frac{18}{32} = 0,56$$

2. Визначаємо матеріаловіддачу.

$$\text{Матеріаловіддача} = \frac{\text{Вартість виготовленої продукції}}{\text{Затрати матеріалів}}$$

Хліб «Козацький»: $\text{Матеріаловіддача} = \frac{25}{12} = 2,08$

Хліб «Столичний»: $\text{Матеріаловіддача} = \frac{32}{18} = 1,78$

Висновок. Оскільки у хліба «Козацький» менший показник матеріаломісткості та більший показник матеріаловіддачі, виробництво цього хліба є більш ефективним.

Практичне заняття №2

Тема. Оцінка еластичності попиту і пропозиції за ціною для конкретного товару.

Мета заняття. Навчитися розраховувати коефіцієнти цінової еластичності попиту і пропозиції.

Завдання 1

Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту, якщо відомо, що ціна на товар зросла від **А** до **Б** грн., а величина попиту зменшилась від **В** до **Г** одиниць.

Варіант	1	2	3	4	5
А	120	150	180	210	240
Б	150	165	195	230	265
В	9000	8500	8100	7900	7900
Г	7000	8300	7000	7450	7000

Завдання 2

Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності пропозиції, якщо відомо, що ціна на товар зросла від **А** до **Б** грн., а величина пропозиції збільшилась від **В** до **Г** одиниць.

Варіант	1	2	3	4	5
А	20	30	40	50	60
Б	25	36	47	58	64
В	300	400	500	600	700
Г	340	490	560	720	730

Завдання 3

Функція попиту на товар має вигляд $Q_d = A - B \cdot P$, а функція пропозиції $Q_s = V \cdot P - G$. Визначити ціну рівноваги на ринку та рівноважний обсяг продукції на ринку.

Варіант	1	2	3	4	5
А	400	355	315	250	215

Б	28	25	24	27	26
В	60	55	56	53	54
Г	18	45	45	30	25

Завдання 4

Функція попиту на товар має вигляд $Q_d = A - B \cdot P$, а функція пропозиції $Q_s = V \cdot P - Г$. На ринку ціна товару встановилась на рівні Д грн за одиницю. Визначити величину надлишку (дефіциту) товару на ринку.

Варіант	1	2	3	4	5
А	420	430	440	590	680
Б	7	8	12	14	15
В	28	30	20	25	22
Г	120	125	130	70	60
Д	15	16	17	18	19

Приклади виконання завдань

Завдання 1

Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту, якщо відомо, що ціна на товар зросла від 500 до 600 грн., а величина попиту зменшилась від 20000 до 16000 одиниць.

Розв'язок

Визначаємо коефіцієнт цінової еластичності попиту

$$E_d = \left| \frac{\Delta Q_d}{\Delta P} \right|$$

ΔQ_d – зміна попиту.

ΔP – зміна ціни.

Зміна попиту розраховується:

$$\Delta Q_d = \frac{Q_2 - Q_1}{\frac{Q_2 + Q_1}{2}}$$

Q_2 – наступний попит.

Q_1 – попередній попит.

$$\Delta Q_d = \frac{16000 - 20000}{\frac{16000 + 20000}{2}} = -0,222$$

Зміна ціни розраховується:

$$\Delta P = \frac{P_2 - P_1}{\frac{P_2 + P_1}{2}}$$

P_2 – наступна ціна

P_1 – попередня ціна.

$$\Delta P = \frac{600 - 500}{\frac{600 + 500}{2}} = 0,182$$

Визначаємо коефіцієнт цінової еластичності попиту:

$$E_d = \left| \frac{-0,222}{0,182} \right| = 1,22$$

Висновок. Оскільки коефіцієнт еластичності попиту на товар 1,22 більший 1, попит еластичний.

Завдання 2

Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності пропозиції, якщо відомо, що ціна на товар зросла від 10 до 15 грн., а величина пропозиції збільшилась від 120 до 125 одиниць.

Розв'язок

Визначаємо коефіцієнт цінової еластичності пропозиції.

$$E_s = \frac{\Delta Q_s}{\Delta P}$$

ΔQ_s – зміна пропозиції.

ΔP – зміна ціни.

Зміна пропозиції розраховується:

$$\Delta Q_s = \frac{Q_2 - Q_1}{\frac{Q_2 + Q_1}{2}}$$

Q_2 – наступна пропозиція.

Q_1 – попередня пропозиція.

$$\Delta Q_s = \frac{125 - 120}{\frac{125 + 120}{2}} = 0,041$$

Зміна ціни розраховується:

$$\Delta P = \frac{P_2 - P_1}{\frac{P_2 + P_1}{2}}$$

$$\Delta P = \frac{15 - 10}{\frac{15 + 10}{2}} = 0,4$$

Визначаємо коефіцієнт цінової еластичності пропозиції:

$$E_s = \frac{0,041}{0,4} = 0,103$$

Висновок. Оскільки коефіцієнт еластичності пропозиції на товар 0,103 менший 1, пропозиція нееластична.

Завдання 3

Функція попиту на товар має вигляд $Q_d = 500 - 30 \cdot P$, а функція пропозиції $Q_s = 60 \cdot P - 40$. Визначити ціну рівноваги на ринку та рівноважний обсяг продукції на ринку.

Розв'язок

1. Визначаємо ціну рівноваги.

При рівновазі на ринку, попит на товар дорівнює пропозиції товару, тобто $Q_d = Q_s$

Отже,

$$500 - 30 \cdot P = 60 \cdot P - 40.$$

Звідси:

$$P = \frac{500 + 40}{60 + 30} = 6 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо рівноважний обсяг продукції на ринку.

$$Q_{\text{рівн}} = Q_d = 500 - 30 \cdot P = 500 - 30 \cdot 6 = 320 \text{ одиниць.}$$

Відповідь. Рівноважна ціна становить 6 грн, рівноважний обсяг продукції становить 320 одиниць.

Завдання 4

Функція попиту на товар має вигляд $Q_d = 400 - 70 \cdot P$, а функція пропозиції $Q_s = 80 \cdot P - 50$. На ринку ціна товару встановилась на рівні 4 грн за одиницю. Визначити величину надлишку (дефіциту) товару на ринку.

Розв'язок

1. Визначаємо величину попиту:

$$Q_d = 400 - 70 \cdot 4 = 120 \text{ одиниць продукції.}$$

2. Визначаємо величину пропозиції:

$$Q_s = 80 \cdot 4 - 50 = 270 \text{ одиниць продукції.}$$

3. Визначаємо величину надлишку (дефіциту) товару на ринку:

$$\text{Надлишок (Дефіцит)} = Q_s - Q_d = 270 - 120 = 150 \text{ одиниць продукції.}$$

Відповідь. Величина надлишку продукції становитиме 150 одиниць.

Практичне заняття №3

Тема. Оцінка структури витрат та ціни продукту.

Мета заняття. Навчитися визначати величину загальних, середніх, граничних витрат, доходу та прибутку від продажу продукції.

Завдання 1

Підприємство виробляло **A** одиниць продукції. Загальні постійні витрати становили **Б** грн, загальні змінні витрати – **В** грн. Визначити величину: загальних витрат; середніх постійних витрат; середніх змінних витрат, середніх загальних витрат.

Варіант	1	2	3	4	5
A	200	250	300	350	400
Б	14000	15000	24000	28000	28000
В	6000	10000	9000	14000	14000

Завдання 2

Підприємство виробляло **A** одиниць продукції. Середні змінні витрати становлять **Б** грн, загальні постійні витрати – **В** грн. Визначити величину середніх загальних витрат.

Варіант	1	2	3	4	5
A	20	30	40	50	60
Б	70	80	90	105	120
В	240	270	380	550	720

Завдання 3

Загальні витрати при випуску **A** одиниць продукції дорівнюють **Б** грн, а при випуску наступної одиниці продукції – **Г** грн. Чому дорівнюють граничні витрати виробництва наступної одиниці продукції?

Варіант	1	2	3	4	5
A	30	40	50	60	70
Б	500	510	520	530	540
B	502	515	528	534	542

Завдання 4

Підприємство продало **A** одиниць продукції за ціною **Б** грн. за одиницю. Загальні постійні витрати на виробництво усієї продукції становили **B** грн, середні змінні витрати на виробництво одиниці продукції становили **Г** грн. Визначити: величину доходу від продажу продукції: величину загального прибутку від продажу усієї продукції.

Варіант	1	2	3	4	5
A	300	400	500	600	700
Б	110	120	130	140	150
B	15000	16000	15000	26000	20000
Г	50	60	90	90	120

Завдання 5

Підприємство продало **A** одиниць продукції за ціною **Б** грн. за одиницю. Загальні постійні витрати на виробництво усієї продукції становили **B** грн, середні змінні витрати на виробництво одиниці продукції становили **Г** грн. Визначити: величину прибутку від реалізації одиниці продукції: величину рентабельності випуску одиниці продукції.

Варіант	1	2	3	4	5
A	500	550	600	650	700
Б	120	140	150	160	180
B	15000	19250	19200	22100	19600
Г	40	50	60	70	80

Приклади виконання завдань

Завдання 1

Підприємство виробляло 100 одиниць продукції. Загальні постійні витрати становили 2000 грн, загальні змінні витрати – 800 грн. Визначити величину: загальних витрат; середніх постійних витрат; середніх змінних витрат, середніх загальних витрат.

Розв'язок

1. Визначаємо величину загальних витрат:

$$TC = FC + VC$$

де FC – постійні витрати;

VC – змінні витрати.

$$TC = 2000 + 800 = 2800 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо величину середніх постійних витрат:

$$AFC = FC / Q$$

де Q – обсяг виробництва.

$$AFC = 2000 / 100 = 20 \text{ грн.}$$

3. Визначаємо величину середніх змінних витрат:

$$AVC = VC / Q$$

$$AVC = 800 / 100 = 8 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо величину середніх загальних витрат:

$$ATC = TC / Q$$

$$ATC = 2800 / 100 = 28 \text{ грн.}$$

Відповідь: загальні витрати 2800 грн., середні постійні витрати 20 грн, середні змінні витрати 8 грн, середні загальні витрати 28 грн.

Завдання 2

Підприємство виробляло 10 одиниць продукції. Середні змінні витрати становлять 50 грн, загальні постійні витрати – 200 грн. Визначити величину середніх загальних витрат.

Розв'язок

Величина середніх загальних витрат обчислюється:

$$ATC = AFC + AVC$$

Визначаємо величину середніх постійних витрат:

$$AFC = FC / Q$$

$$AFC = 200 / 10 = 20 \text{ грн.}$$

Величина середніх загальних витрат становитиме:

$$ATC = 20 + 50 = 70 \text{ грн.}$$

Відповідь: середні загальні витрати 70 грн.

Завдання 3

Загальні витрати при випуску 20 одиниць продукції дорівнюють 400 грн, а при випуску наступної одиниці продукції – 420 грн. Чому дорівнюють граничні витрати виробництва наступної одиниці продукції?

Розв'язок

Визначасмо величину граничних витрат

$$MC = \Delta TC / \Delta Q$$

$$\Delta TC = 420 - 400 = 20 \text{ грн.}$$

$$\Delta Q = 21 - 20 = 1 \text{ од.}$$

$$MC = 20 / 1 = 20 \text{ грн.}$$

Відповідь: граничні витрати 20 грн.

Завдання 4

Підприємство продало 200 одиниць продукції за ціною 50 грн. за одиницю. Загальні постійні витрати на виробництво усієї продукції становили 800 грн, середні змінні витрати на виробництво одиниці продукції становили 30 грн. Визначити:

величину доходу від продажу продукції, величину загального прибутку від продажу усієї продукції.

Розв'язок

1. Визначаємо величину доходу від продажу продукції:

$$TR = P \times Q,$$

де P – ціна одиниці продукції;

Q – кількість проданої продукції.

$$TR = 50 \times 200 = 10000 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо прибуток від продажу усієї продукції:

$$\Pi = TR - TC$$

Загальні витрати обчислюються:

$$TC = FC + VC$$

Загальні змінні витрати становитимуть:

$$VC = AVC \times Q$$

$$VC = 30 \times 200 = 6000 \text{ грн.}$$

$$TC = 800 + 6000 = 6800 \text{ грн.}$$

Загальний прибуток становитиме:

$$\Pi = 10000 - 6800 = 3200 \text{ грн.}$$

Відповідь: дохід від продажу 10000 грн, загальний прибуток 3200 грн.

Завдання 5

Підприємство продало 400 одиниць продукції за ціною 80 грн. за одиницю. Загальні постійні витрати на виробництво усієї продукції становили 1600 грн, середні змінні витрати на виробництво одиниці продукції становили 50 грн. Визначити: величину прибутку від реалізації одиниці продукції; величину рентабельності випуску одиниці продукції.

Розв'язок

1. Визначаємо прибуток від реалізації одиниці продукції:

$$\Pi = P - ATC$$

Середні загальні витрати обчислюються:

$$ATC = AFC + AVC$$

Визначаємо величину середніх постійних витрат:

$$AFC = FC / Q$$

$$AFC = 1600 / 400 = 4 \text{ грн.}$$

$$ATC = 4 + 50 = 54 \text{ грн.}$$

Отже,

$$\Pi = 80 - 54 = 26 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо рентабельність випуску продукції:

$$\text{Рентабельність} = \Pi / ATC \times 100$$

$$\text{Рентабельність} = 26 / 54 \times 100 = 48,1\%$$

Відповідь: прибуток від реалізації одиниці продукції 26 грн, рентабельність випуску одиниці продукції 48,1%.

Практичне заняття №4

Тема. Обчислення показників системи національних рахунків.

Мета заняття. Навчитися обчислювати показники системи національних рахунків.

Завдання 1

Визначіть величину ВВП, ВНД, ЧНД та НД, якщо заробітна плата становила А млрд. грн, прибуток фірм Б млрд. грн, амортизація В млрд. грн, проценти за кредит Г млрд. грн, рентна плата Д млрд. грн, непрямі податки Е млрд. грн, інші чисті первинні доходи, отримані від решти світу Є млрд. грн.

Варіант	1	2	3	4	5
А	15	17	20	22	25
Б	23	25	28	30	33
В	6	9	12	15	17
Г	16	18	21	25	28
Д	4	5	6	7	8
Е	30	32	34	36	38
Є	3	4	5	6	7

Завдання 2

Визначіть величину ВВП, ВНД, ЧНД та НД, якщо споживчі витрати домогосподарств становлять А млрд грн, валові інвестиції Б млрд грн, державні закупівлі В млрд грн, експорт Г млрд грн, імпорт Д млрд грн, амортизація Е млрд грн, непрямі податки Є млрд. грн, інші чисті первинні доходи, отримані від решти світу Ж млрд. грн.

Варіант	1	2	3	4	5
А	50	52	55	58	60
Б	32	35	37	40	43
В	25	27	30	32	35
Г	120	125	130	135	140
Д	110	132	127	141	134
Е	12	14	16	18	20
Є	20	21	22	23	24
Ж	2	3	4	5	6

Завдання 3

Номінальний ВВП країни у минулому році складав А млрд. г.о. У поточному році ВВП зріс на Б%, а ціни зросли на В%. Визначіть величину реального ВВП країни у поточному році.

Варіант	1	2	3	4	5
А	125	130	135	140	145
Б	2	3	4	5	6
В	10	11	12	13	14

Завдання 4

Населення країни у минулому році складало **А** млн. осіб, ВВП становив **Б** млрд. г.о. У поточному році ВВП підвищився на **В**%, а кількість населення складала **Г** млн. осіб. Як змінився показник ВВП на одну особу? Зробіть висновок.

Варіант	1	2	3	4	5
А	45	47	50	52	55
Б	200	210	250	230	240
В	2	3	4	5	6
Г	47	48	53	55	58

Приклади виконання завдань

Завдання 1

Визначіть величину ВВП, ВНД, ЧНД та НД, якщо заробітна плата становила 18 млрд. грн, прибуток фірм 36 млрд. грн, амортизація 15 млрд. грн, проценти за кредит 9 млрд. грн, рентна плата 4 млрд. грн, непрямі податки 42 млрд. грн, інші чисті первинні доходи, отримані від решти світу 3 млрд. грн.

Розв'язок

1. Визначаємо величину ВВП:

$$\text{ВВП} = \text{ЗП} + \text{П} + \text{ДВ} + \text{НП} + \text{А}$$

$$\text{ВВП} = 18 + 36 + (9 + 4) + 42 + 15 = 124 \text{ млрд. грн}$$

2. Визначаємо величину ВНД:

$$\text{ВНД} = \text{ВВП} + \text{Чисті первинні доходи від решти світу}$$

$$\text{ВНД} = 124 + 3 = 127 \text{ млрд. грн}$$

3. Визначаємо величину ЧНД:

$$\text{ЧНД} = \text{ВНД} - \text{А}$$

$$\text{ЧНД} = 127 - 15 = 112 \text{ млрд. грн}$$

4. Визначаємо величину НД:

$$\text{НД} = \text{ЧНД} - \text{НП}$$

$$\text{НД} = 112 - 42 = 70 \text{ млрд. грн.}$$

Відповідь. ВВП = 124 млрд. грн, ВНД = 127 млрд. грн, ЧНД = 112 млрд. грн, НД = 70 млрд. грн.

Завдання 2

Визначіть величину ВВП, ВНД, ЧНД та НД, якщо споживчі витрати домогосподарств становлять 58 млрд грн, валові інвестиції 35 млрд грн, державні закупівлі 26 млрд грн, експорт 95 млрд грн, імпорт 110 млрд грн, амортизація 12 млрд грн, непрямі податки 32 млрд. грн, інші чисті первинні доходи, отримані від решти світу 4 млрд. грн.

Розв'язок

1. Визначаємо величину ВВП:

$$\text{ВВП} = \text{СВ} + \text{ВІ} + \text{ДЗ} + \text{ЧЕ}$$

$$\text{ВВП} = 58 + 35 + 26 + (95 - 110) = 104 \text{ млрд. грн}$$

2. Визначаємо величину ВНД:

$$\text{ВНД} = \text{ВВП} + \text{Чисті первинні доходи від решти світу}$$

$$\text{ВНД} = 104 + 4 = 108 \text{ млрд. грн}$$

3. Визначаємо величину ЧНД:

$$\text{ЧНД} = \text{ВНД} - \text{А}$$

$$\text{ЧНД} = 108 - 12 = 96 \text{ млрд. грн}$$

4. Визначаємо величину НД:

$$\text{НД} = \text{ЧНД} - \text{НП}$$

$$\text{НД} = 96 - 32 = 64 \text{ млрд. грн.}$$

Відповідь. ВВП = 104 млрд. грн, ВНД = 108 млрд. грн, ЧНД = 96 млрд. грн, НД = 64 млрд. грн.

Завдання 3

Номінальний ВВП країни у минулому році складав 120 млрд. г.о. У поточному році ВВП зріс на 5%, а ціни зросли на 12%. Визначіть величину реального ВВП країни у поточному році.

Розв'язок

1. Визначаємо номінальний ВВП країни у поточному році:

$$\text{ВВП}_\text{н} = 120 \times 5\% + 120 = 126 \text{ млрд. г.о.}$$

2. Визначаємо реальний ВВП у поточному році.

$$\text{ВВП}_\text{р} = \frac{\text{ВВП}_\text{н}}{\text{Дефлятор ВВП (\%)}} \cdot 100$$

$$\text{Дефлятор ВВП} = 100\% + 12\% = 112\%$$

$$\text{ВВП}_\text{р} = \frac{126}{112} \cdot 100 = 112,5 \text{ млрд. г.о.}$$

Відповідь. Реальний ВВП країни у поточному році становить 112,5 млрд. г.о.

Завдання 4

Населення країни у минулому році складало 40 млн. осіб, ВВП становив 150 млрд. г.о. У поточному році ВВП підвищився на 4%, а кількість населення складала 42 млн. осіб. Як змінився показник ВВП на одну особу? Зробіть висновок.

Розв'язок

1. Визначаємо величину ВВП у поточному році.

$$\text{ВВП}_\text{поточ} = 150 \times 4\% + 150 = 156 \text{ млрд. грн.}$$

2. Визначаємо величину ВВП на одну особу:

$$\text{ВВП}_\text{на особу} = \frac{\text{ВВП}}{\text{Чисельність населення}}$$

- у минулому році:

$$\text{ВВП}_\text{на особу мин.р.} = \frac{150 \text{ млрд. г. о.}}{40 \text{ млн. осіб}} = 3750 \text{ г. о.}$$

- у поточному році:

$$\text{ВВП}_\text{на особу поточ.р.} = \frac{156 \text{ млрд. г. о.}}{42 \text{ млн. осіб}} = 3714,3 \text{ г. о.}$$

3. Визначаємо зміну ВВП на особу:

$$\Delta \text{ВВП} = \text{ВВП}_\text{на особу поточ.р.} - \text{ВВП}_\text{на особу мин.р.}$$

$$\Delta \text{ВВП} = 3714,3 - 3750 = -35,7 \text{ г. о.}$$

Висновок. ВВП на одну особу в поточному році зменшився на 35,7 г.о., що є негативним явищем.

Практичне заняття №5

Тема. Оцінка показників безробіття.

Мета заняття. Набуття практичних навичок розрахунку показників безробіття.

Завдання 1

Чисельність зайнятих складала **А** млн. осіб, чисельність безробітних – **Б** млн. осіб, чисельність осіб поза робочою силою – **В** млн. осіб. Визначити: чисельність робочої сили, загальну чисельність населення, величину безробіття.

Варіант	1	2	3	4	5
А	30	35	40	45	50
Б	3	4	5	6	7
В	25	26	27	28	29

Завдання 2

Чисельність зайнятих складала **А** млн. осіб, чисельність безробітних – **Б** млн. осіб. Чисельність дорослого населення країни становила **В** млн. осіб. Визначити: чисельність робочої сили, величину безробіття, коефіцієнт участі у робочій силі.

Варіант	1	2	3	4	5
А	25	27	30	33	35
Б	4	5	6	7	6
В	42	45	48	50	52

Завдання 3

Чисельність зайнятих складала **А** млн осіб, чисельність безробітних — **Б** млн осіб. Природний рівень безробіття в країні становить **В**%. Розрахуйте рівень безробіття. Використовуючи закон Оукена, визначте вплив безробіття на обсяг ВВП.

Варіант	1	2	3	4	5
А	40	42	45	48	50
Б	6	7	8	9	8
В	8	6	6	7	7

Завдання 4

Величина реального безробіття в країні становить **А**%, а природний рівень безробіття складає **Б**%. ВВП країни становить **В** млрд г.о. Використовуючи закон Оукена, визначте величину потенційного ВВП країни.

Варіант	1	2	3	4	5
А	8	9	10	11	12
Б	4	3	6	5	4
В	450	500	550	600	650

Приклади виконання завдань

Завдання 1

Чисельність зайнятих складала 25 млн. осіб, чисельність безробітних – 3 млн. осіб, чисельність осіб поза робочою силою – 12 млн. осіб. Визначити: чисельність робочої сили, загальну чисельність населення, величину безробіття.

Розв'язок

1. Визначаємо чисельність робочої сили:

Чисельність робочої сили = Чисельність зайнятих + Чисельність безробітних

$$\text{Чисельність робочої сили} = 25 + 3 = 28 \text{ млн. осіб}$$

2. Визначаємо загальну чисельність населення:

$$\begin{array}{l} \text{Загальна} \\ \text{чисельність населення} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Чисельність} \\ \text{робочої сили} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Чисельність} \\ \text{осіб поза робочою силою} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{Загальна} \\ \text{чисельність населення} \end{array} = 28 + 12 = 40 \text{ млн. осіб}$$

3. Визначаємо величину безробіття:

$$\text{Величина безробіття} = \frac{\text{Чисельність безробітних}}{\text{Чисельність робочої сили}} \times 100$$

$$\text{Величина безробіття} = \frac{3}{28} \times 100 = 10,7\%$$

Відповідь. Чисельність робочої сили – 28 млн. осіб, загальна чисельність населення 40 млн. осіб, величина безробіття 10,7%.

Завдання 2

Чисельність зайнятих складала 32 млн. осіб, чисельність безробітних – 4 млн. осіб. Чисельність дорослого населення країни становила 52 млн. осіб. Визначити: чисельність робочої сили, величину безробіття, коефіцієнт участі у робочій силі.

Розв'язок

1. Визначаємо чисельність робочої сили:

Чисельність робочої сили = Чисельність зайнятих + Чисельність безробітних

$$\text{Чисельність робочої сили} = 32 + 4 = 36 \text{ млн. осіб}$$

2. Визначаємо величину безробіття:

$$\text{Величина безробіття} = \frac{\text{Чисельність безробітних}}{\text{Чисельність робочої сили}} \times 100$$

$$\text{Величина безробіття} = \frac{4}{36} \times 100 = 11,1\%$$

3. Визначаємо коефіцієнт участі у робочій силі

$$K_u = \frac{\text{Чисельність робочої сили}}{\text{Чисельність дорослого населення}} \times 100$$

$$K_u = \frac{36}{52} \times 100 = 69,2\%$$

Відповідь. Чисельність робочої сили – 36 млн. осіб, величина безробіття 11,1%, коефіцієнт участі у робочій силі 69,2%.

Завдання 3

Чисельність зайнятих складала 35 млн осіб, чисельність безробітних — 5 млн осіб. Природний рівень безробіття в країні становить 8%. Розрахуйте рівень безробіття. Використовуючи закон Оукена, визначте вплив безробіття на обсяг ВВП.

Розв'язок

1. Визначаємо величину безробіття:

Величина безробіття

$$= \frac{\text{Чисельність безробітних}}{\text{Чисельність зайнятих} + \text{Чисельність безробітних}} \times 100$$
$$\text{Величина безробіття} = \frac{5}{35 + 5} \times 100 = 12,5\%$$

2. Визначаємо величину перевищення величини реального безробіття над природним рівнем.

$$12,5\% - 8\% = 4,5\%$$

3. Використовуючи закон Оукена визначаємо, на скільки міг бути більшим потенційний ВВП.

$$4,5\% \times 2,5 = 11,25\%$$

Відповідь. Потенційний ВВП міг бути більшим на 11,25%.

Завдання 4

Величина реального безробіття в країні становить 8%, а природний рівень безробіття складає 5%. ВВП країни становить 400 млрд г.о. Використовуючи закон Оукена, визначте величину потенційного ВВП країни.

Розв'язок

1. Визначаємо величину перевищення величини реального безробіття над природним рівнем.

$$8\% - 5\% = 3\%$$

2. Використовуючи закон Оукена визначаємо, на скільки міг бути більшим потенційний ВВП.

$$3\% \times 2,5 = 7,5\%$$

3. Визначаємо обсяг потенційного ВВП країни

$$400 \times 7,5\% + 400 = 430 \text{ млрд. г.о.}$$

Відповідь. Потенційний ВВП становитиме 430 млрд. г.о.

Рекомендована література

Базова.

1. Економічна теорія: політична економія. Підручник / За ред. С.І. Юрія. – К.: Кондор, 2009. – 604 с.
2. Ковальчук В. М. Політична економія: Курс лекцій. – Тернопіль: Астон, 2009. – 414 с.
3. Економіка (профільний рівень) : підруч. / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна. – Харків : Вид – во «Ранок», 2018. – 240с.
4. Криховець-Хом'як Л. Я., Длугопольський О. В., Вірковська А. А. Економіка (профільний рівень) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. — Тернопіль : Астон, 2019. — 296 с.
5. Крупська Л.П. Економіка (профільний рівень) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Л. П. Крупська, І. Є. Тимченко, Т. І. Чорна. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 256 с.

Додаткова.

6. Бицюра Ю.В. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з економіки. 11 клас / Ю.В. Бицюра, Г.О. Горленко, С.Л. Капіруліна. – К.: Центр навчально-методичної літератури, 2014. – 95 с.
7. Ватаманюк О. Мікроекономіка. Навчальний посібник. – Львів: вид-во Львівського ун-ту, 2005. – 160 с.
8. Гальчинський А., Єщенко П. Економічна теорія. – Вища школа, 2007. – 503 с.
9. Горленко Г.О. Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Практичні роботи: навч. посіб. для учнів 10-х кл. екон. профілю навчання / Г.О. Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 76 с.
10. Горленко Г.О. Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Практичні роботи: навч. посіб. для учнів 11-х кл. екон. профілю навчання / Г.О. Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2014. – 115 с.
11. Горленко Г.О. Завдання для поточного та тематичного оцінювання з економіки (профільний рівень, 10-11 класи) / Г.О. Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2014. – 239 с.
12. Горленко Г.О. Збірник задач з економіки: Навчальний посібник для учнів 10-11 класів / Упорядник Горленко Г.О. – Вид. 4-те доп. і перероб. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2009. – 168 с.
13. Горленко Г.О. Методичний посібник для вчителя до посібника «Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Лабораторні роботи» / Г.О. Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. - 79 с.
14. Горленко Г.О. Практикум з економіки. 10-11 клас. Видання 4-те, перероб. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2009.– 80с.
15. Єщенко П.С. Економіка для всіх. – К.: Вища шк., 2009. – 478с.
16. Збірник різнорівневих завдань для державної підсумкової атестації з економіки / Тимченко І.Є., Крупська Л.П., Латер Ю.С., Чорна Т.І., Яцишина І.В. За ред. Тимченко І.Є. – Вид. 2, перероб. і доп. – Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2003. – 136 с.

17. Книга для вчителя економіки: Довідково-методичне видання / Упоряд. Н.В.Бєскова, В.М.Проценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 256 с.
18. Крупська Л.П. Економіка. 10 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ / Л.П. Крупська, І.С. Тимченко, Т.І. Чорна. – Х.: Ранок, 2010. – 256 с.
19. Крупська Л.П. Економіка. 11 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ / Л.П. Крупська, І.С. Тимченко, Т.І. Чорна. – Х.: Ранок, 2011. – 288 с.
20. Латер Ю.С., Ящишина І.В. Методичний посібник до «Робочого зошита із загальної економіки». – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004.
21. Панчишин С. Економіка. 10-11 клас: Тестові завдання. – К.: Либідь, 2003. – 184 с.
22. Прикладна економіка. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів (10 -11 класів). Підготовлено на основі американського видання «Applied Economics» / за ред. І.Ф. Радіонової. – К.: АртЕк, 2001. – 224 с.
23. Радіонова І.Ф. Економіка (профільний рівень). 10 клас / І.Ф.Радіонова, В.В.Радченко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 208 с.
24. Радіонова І.Ф. Економіка (профільний рівень). 11 клас / І.Ф. Радіонова, В.В. Радченко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. – 256 с.
25. Радіонова І.Ф. Економіка (рівень стандарту, академічний рівень). 11 клас. Кам'янець-Подільський: Аксіома: 2011. – 176 с.
26. Радіонова І.Ф., Кравченко І.С., Радченко В.В. Загальна економіка: Підручник для 10 (11) класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. За ред. І.Ф.Радіонової. – 6-те вид., доповнене, перероблене, виправлене. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома» 2008. – 395 с